

**Selekcja
Europejskiej Stolicy Kultury
na rok 2016
w Polsce**

Komisja Selekcyjna

Raport z Selekcji Końcowej

Warszawa, 20-21 czerwca 2011 r.

Działając na mocy Decyzji nr 1622/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 r. ustanawiającej działanie Wspólnoty na rzecz obchodów „Europejskiej Stolicy Kultury”, w latach 2007-2019 (dalej zwanej Decyzją) oraz w myśl Uchwały nr 172/2009 Rady Ministrów z dnia 2 października 2009 r. w sprawie koordynacji udziału Rzeczypospolitej Polskiej w działaniu Wspólnoty na rzecz obchodów „Europejskiej Stolicy Kultury” Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego zaprosił polskie miasta do udziału w konkursie o przyznanie tytułu „Europejskiej Stolicy Kultury 2016”.

Procedura wdrożenia w Rzeczypospolitej Polskiej przepisów zawartych w Decyzji została określona w Regulaminie Komisji Selekcyjnej (dalej zwanym Regulaminem) do spraw wyboru „Europejskiej Stolicy Kultury 2016”, który stanowi załącznik do Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nr 23 z dnia 29 października 2009 r., z późniejszymi zmianami.

Zgodnie z wyżej wymienionymi dokumentami Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP był odpowiedzialny za przeprowadzenie ogólnokrajowego konkursu, mianowanie ekspertów narodowych, powołanie całego składu Komisji Selekcyjnej, organizację selekcji wstępnej, selekcji końcowej oraz koordynację wizyt przedstawicieli Komisji Selekcyjnej w miastach.

Komisja Selekcyjna została ustanowiona na mocy Decyzji nr 20 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP z dnia 8 października 2010 r. zmienionej Decyzją nr 8 z dnia 14 czerwca 2011 r. Wszyscy członkowie komisji podpisali deklarację o braku konfliktu interesów związanych z oceną propozycji przedstawionych przez kandydujące miasta.

Zgodnie z art. 6 Decyzji, na początku pierwszego posiedzenia na etapie selekcji wstępnej, Komisja Selekcyjna jednogłównie na swojego przewodniczącego wybrała p. Manfreda Gaulhofera, natomiast na wiceprzewodniczącą wybrana została p. Monika Smoleń. Komisja Selekcyjna została powołana na czas trwania całego procesu selekcji (zarówno pierwszego i drugiego etapu). Jednakże dnia 30 grudnia 2010 r. mandat Sir Roberta Scotta (jednego z członków wyznaczonych przez Komisję Europejską) wygasł, na jego miejsce zaś został powołany Sir Jeremy Isaacs.

Na zaproszenie do ubiegania się o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016 ogłoszone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego odpowiedziały następujące miasta, które złożyły wnioski w terminie do 30 sierpnia 2010 r.:

**Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Lublin, Łódź,
Poznań, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław.**

W myśl przepisów art. 7 Decyzji stanowiących o pierwszym etapie selekcji, Komisja oceniła te wnioski w oparciu o kryteria, o których mówi art. 4 Decyzji. Selekcja wstępna miała miejsce w Warszawie w dniach 12-13 października, a do drugiego etapu zakwalifikowanych zostało pięć miast, wytypowanych na tzw. krótkiej liście:

Gdańsk, Katowice, Lublin, Warszawa i Wrocław.

Po przeprowadzeniu posiedzenia w ramach selekcji wstępnej, Komisja przedstawiła Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Komisji Europejskiej raport zawierający rekomendacje na temat pięciu miast z tzw. krótkiej listy.

Selekcja końcowa

Wszystkie pięć miast wybranych podczas selekcji wstępnej odpowiedziało na zaproszenie do złożenia uzupełnionych wniosków do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016 ogłoszone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dniu 17 grudnia 2010 r., poprzez złożenie wniosków do dnia 16 maja 2011 r.

Delegacja złożona z 4 członków Komisji odwiedziła 5 miast z tzw. krótkiej listy przed etapem selekcji końcowej (w kolejności chronologicznej): Lublin (13 czerwca 2011 r.), Warszawa (14 czerwca 2011 r.), Katowice (15 czerwca 2011 r.), Wrocław (16 czerwca 2011 r.) oraz Gdańsk (17 czerwca 2011 r.). Każdemu z miast przydzielono dokładnie takim sam czas wizyty.

W skład delegacji weszli następujący członkowie Komisji Selekcyjnej: Constantin Chiriac, Joanna Kiliszek, Jacek Purchla i Andreas Wiesand. Komisji Selekcyjnej towarzyszył przedstawiciel Komisji Europejskiej (Jacqueline Pacaud) oraz przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (rotacyjnie: Anna Ceynowa, Maria Drabczyk, Hanna Jędras, Marcin Łapczyński, Piotr Mączka).

Posiedzenie selekcji końcowej odbyło się w Warszawie w Pałacu na Wyspie w Łazienkach Królewskich w dniach 20-21 czerwca 2011 r. W posiedzeniu uczestniczyło siedmiu europejskich i sześciu narodowych członków Komisji. Przedstawiciele Komisji Europejskiej i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego byli obecni w charakterze obserwatorów. Czterej delegaci, którzy uczestniczyli w wizytach, złożyli wyczerpujący raport innym członkom Komisji.

Pięć zakwalifikowanych miast, które uczestniczyły w selekcji końcowej, reprezentowane były przez władze lokalne na poziomie prezydentów miast, dyrektorów instytucji kultury, członków organizacji pozarządowych, artystów, kuratorów, doradców, ekspertów, młodzieży i przedstawicieli instytucji powołanych do organizacji programu kulturalnego miast na

potrzeby ubiegania się o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Selekcja końcowa składała się z 30-minutowej prezentacji zespołu organizacyjnego każdego z miast, po których następowały 60-minutowe sesje pytań i odpowiedzi. W dniu 20 czerwca 2011 przedstawione zostały kandydatury Gdańska, Katowic i Lublina, następnie w dniu 21 czerwca 2011 r. Warszawy i Wrocławia.

Na podstawie złożonych uzupełnionych wniosków, rekomendacji Komisji wydanych po etapie wstępnej selekcji, wizyt, prezentacji ustnych i dokładności oraz trafności odpowiedzi udzielonych przez miasta w czasie sesji pytań i odpowiedzi, Komisja przeprowadziła dogłębną dyskusję w celu zarekomendowania jednego z miast do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w Polsce. W tym celu Komisja uwzględniła:

- stopień zgodności uzupełnionych wniosków miast zakwalifikowanych na podstawie tzw. krótkiej listy z celami obchodów „Europejskiej Stolicy Kultury”, określonymi przepisami art. 4 Decyzji: „wymiar europejski” oraz „miasto i obywatele”;
- ogólną zdolność miast do zapewnienia realizacji obchodów, w szczególności w zakresie zarządzania, budżetu, wsparcia władz lokalnych i sektora biznesu.

Natychmiast po zakończeniu obrad końcowych (o godz. 16 w dniu 21 czerwca 2011 r.), w Starej Pomarańczarni w Łazienkach Królewskich odbyła się konferencja prasowa mająca na celu ogłoszenie wyników selekcji końcowej. Konferencję zainaugurował Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdan Zdrojewski.

Ocena Komisji Selekcyjnej

Komisja doceniła zaangażowanie wszystkich 5 miast w przygotowanie kandydatur oraz pozytywne zmiany, jakie dzięki temu zaszły w ich życiu kulturalnym. Koncepcje miast, programy kulturalne opracowane na potrzeby konkursu i ogólnie działalność kulturalna, która już posłużyła jako katalizator zmiany i która mogła być zmianą mentalności, zmianą społeczną oraz zmianą zarówno dotyczącą infrastruktury kulturalnej, jak i akceptacji wyzwań artystycznych. W związku z powyższym Komisja była zdania, że wszystkie 5 miast można już uważać za „zwycięzców” konkursu ESK oraz podkreśliła swój wielki podziw dla ich pracy.

Komisja zauważyła także wielki wysiłek włożony przez wszystkie miasta w spełnienie celów obchodów i zastosowanie kryteriów zdefiniowanych w art. 4 Decyzji (tzn. „wymiar europejski” oraz „miasto i obywatele”) w dalszym rozwijaniu ich programów kulturalnych oraz w uwzględnienie w ich ostatecznych wnioskach rekomendacji wydanych przez Komisję Selekcijną w raporcie z etapu selekcji wstępnej.

Komisja zwróciła uwagę na następujące mocne strony pięciu wniosków:

Gdańsk:

Główny tytuł wniosku “Wolność kultury – kultura wolności” będący hołdem dla rewolucji na rzecz powiększenia wolności, zainicjowanej przez związek zawodowy Solidarność w latach osiemdziesiątych, i jej dziedzictwa w obszarze kultury, a także pełne sukcesu przełożenie tej rewolucji na program, który zamierzał przekształcić Gdańsk w „młode miasto w starych stoczniach”.

Ambitny program kulturalny dążący do wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego, zwiększenia stopnia solidarności i do ściślejszego zaangażowania ludzi w życie kulturalne, koncentrujący się na debatach i już ustanowionych inicjatywach, przeznaczający 30% na debiuty i premiery. Komisja wyraziła zadowolenie z idei włączenia obszaru całego Trójmiasta i kultury kaszubskiej w program kulturalny.

Wszechstronne plany regeneracji starych obiektów przemysłowych i ich readaptacji dla celów kulturalnych, jako ważną część koncepcji, mającej na celu wypełnienie ich życiem i kreatywnością przez silną, żywą i zróżnicowaną scenę artystyczną miasta.

Pełne poparcie wszystkich ciał politycznych i administracyjnych miasta i regionu, włącznie z byłym Prezydentem RP Lechem Wałęsą oraz społecznością biznesu.

Katowice:

Tytuł wniosku “Miasto ogrodów”, który może być rozumiany zarówno w sensie historycznym, praktycznym i metaforycznym oraz sposób, w jaki komunikuje on jasną i silną wolę przemiany miasta poprzez kulturę, w oparciu o koncepcję tworzenia synergii pomiędzy społecznością, kulturą i ekologią.

Dobrze sformułowany program, który inteligentnie łączy przemysłową przeszłość miasta z jego kulturalnymi tradycjami, takimi jak polska „stolica muzyki”, ze wsparciem ze strony jego najważniejszych akademii artystycznych i ruchów awangardowych.

Ambitne skupienie się na rozwoju miasta, który uwzględnił zarówno budowę ważnej, nowej infrastruktury kulturalnej na rzecz muzyki, muzeów i sztuk wizualnych, jak również na rzecz otwarcia publicznych przestrzeni w mieście dla nowych wydarzeń kulturalnych.

Ścisłą współpracę pomiędzy władzami publicznymi i różnymi grupami obywateli przy przygotowaniu wniosku, ze szczególnym uwzględnieniem młodych ludzi i ich inicjatyw mających na celu przekształcenie miasta i uczynienie go bardziej atrakcyjnym. Komisja była pod wrażeniem różnych inicjatyw społeczno-kulturalnych, które są postrzegane jako główny motor napędowy programu kulturalnego.

Jednomyślne poparcie wszystkich ciał politycznych i administracyjnych miasta i większej części regionu Górnego Śląska

Lublin:

Sposób, w jaki tytuł wniosku „Miasto w dialogu”, przeniknął każdą część koncepcji Lublina jako miasta wschodniego pogranicza Unii Europejskiej, dogodnie położonego, by wnieść większy wkład w dialog międzykulturowy, ułatwić rozprzestrzenienie się strategii europejskich i zbudować most w stronę wschodnich sąsiadów UE.

Długoterminową perspektywę precyzyjnie przygotowanej koncepcji, zbudowaną na inicjatywach kulturalnych, które władze miasta realizowały od kilku lat, a które sięgają poza rok 2016, z głównym planem obejmującym okres do 2020 r.

Wolę miasta sprostania najwyższym europejskim standardom, zamysł ujęcia wydarzenia Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku, jako „biletu do współczesnej Europy” i zobowiązanie do realizacji głównych elementów programu w przyszłości, bez względu na to, czy miasto dostanie tytuł, czy też nie.

Decydującą rolę wielu spośród młodych ludzi, szczególnie studentów zamieszkujących miasto, którą odgrywali w rozwijaniu programu kulturalnego, zainspirowaną pod znaczącym przewodnictwem artystycznym. Komisja pochwaliła program miasta jako konkretny, solidny, prosty i profesjonalny.

Szerokie wsparcie mieszkańców oraz wszystkich ciał politycznych i administracyjnych miasta, włącznie z władzami i obywatelami miast z sąsiednich państw Europy Wschodniej.

Warszawa:

Jasno opracowaną koncepcję stolicy Polski wyrażoną w tytule wniosku „Warszawa – nowa energia dla Europy”, zmierzającą do przekształcenia miasta przez kulturę, by stało się kulturalną Stolicą Polski i nowym sercem dla Europy. A także, by mogło zaprezentować

swoje zasoby kulturalne i potencjał w celu ukazania, iż jest nie tylko centrum finansowym i politycznym, lecz że może stać się także prawdziwym ośrodkiem kultury dla całej Europy.

Dobrze przygotowany i bardzo profesjonalnie przedstawiony program kulturalny, bazujący na wielkim potencjale Warszawy, odnoszącym się zarówno do życia artystycznego, jak i infrastruktury kulturalnej, który zaoferował właściwą równowagę pomiędzy „wymiarem europejskim” a wymiarem „miasto i obywatele”.

Ten ostatni wymiar, który został dobrze zaprezentowany przy użyciu przykładu jednego z kluczowych zamierzeń wniosku tj. połączenia centralnej Warszawy z innymi dzielnicami poprzez Wisłę. Oczekuje się, że to działanie powinno prowadzić do zwiększenia jedności miasta, a także powstania nowych przestrzeni dla przemysłów kreatywnych, artystów i lokalnych społeczności.

Koncentrację programu na 2016 rok na relacjach miasta, które już miało z sąsiadami ze Wschodu, włącznie z wieloma studentami z tych krajów.

Silne poparcie wniosku przez wszystkie ciała polityczne i administracyjne, które ukazało, iż projekt na rok 2016 jest znaczącą częścią programu rozwoju miasta poprzez kulturę do roku 2020.

Wrocław:

Motto wniosku „przestrzenie dla piękna”, które zostało dobrze przełożone na cel miasta afirmujący dalszy rozwój wieloetnicznej i wielokulturowej przeszłości tego europejskiego miasta oraz bardzo specyficzne skupienie się na międzykulturowym i międzyreligijnym dialogu, a także na rozwoju kulturalnym i włączeniu społecznym.

Przekonywujący program, którego głównymi celami była poprawa spójności społecznej, a także edukacji na rzecz kultury i sztuki, by polepszyć udział ludzi w kulturze, wzmocnić kreatywność i sprawić by miasto znane było na poziomie międzynarodowym.

Zaawansowany proces odnowy obszarów miejskich poprzez kulturę, ze znacznymi inwestycjami kulturalnymi już realizowanymi w mieście, z których wiele zostało już zakończonych lub jest w trakcie realizacji, oparty na przekonującej, długoterminowej strategii kulturalnej, której towarzyszą dobrze rozwinięte powiązania z miastami w sąsiednich krajach.

Energetyczne i kosmopolityczne przywództwo miasta, które – razem ze wsparciem dla programu przez wszystkie polityczne i administracyjne i dynamiczny sektor biznesu ciała – wydawało się dawać stabilność raczej złożonemu systemowi zarządzania projektem 2016.

Komisja była całkowicie przekonana, iż projekt 2016 mógłby być trafnie użyty do rzeczywistego usytuowania kultury, jako osi przyszłego rozwoju.

Wszyscy członkowie Komisji Selekcyjnej wyrazili serdeczne pochwały dla 5 miast za ich doskonałą pracę.

Podczas dyskusji końcowej za zamkniętymi drzwiami, każdy członek Komisji swobodnie wyraził swoją opinię. Debata skupiła się na kryteriach zawartych w art. 4 Decyzji oraz jakości i trwałości programów kulturalnych przedstawionych przez miasta. W wyniku tej debaty większa część Komisji była zgodna, iż wniosek **Wrocławia** najlepiej odzwierciedlał cele i kryteria Europejskiej Stolicy Kultury oraz posiada najlepszy potencjał dla skutecznej realizacji obchodów. W związku z tym, Komisja rekomenduje wyznaczenie **Wrocławia** jako polskiej Europejskiej Stolicy Kultury na rok 2016.

Jednakże, Komisja Selekcyjna rekomenduje, tym niemniej, pięciu finałowym miastom wdrożenie w maksymalnym stopniu programów kulturalnych przedstawionych w ich dokumentacji konkursowej, tak by wykorzystały pracę wykonaną w czasie konkursu i dalej koncentrowały rozwój miast wokół kultury.

Rekomendacje Komisji Selekcyjnej dla nominowanego miasta

Zgodnie z art. 8 ust. 4 Decyzji, Komisja wydaje następujące rekomendacje dla Wrocławia w sprawie postępów i prac, jakie należy wykonać przed rokiem 2016:

Komisja Selekcyjna pragnie podkreślić, że Wrocław został zarekomendowany do tytułu za doskonałą jakość zaproponowanego programu kulturalnego. W związku z tym, Komisja Monitorująca – Doradca skupi swoje działania na zapewnieniu, aby zakres, treść i jakość programu zostały utrzymane w formie proponowanej we wniosku.

Komisja Monitorująca – Doradca będzie również ściśle monitorować realizację wszystkich zobowiązań podjętych przez miasto na etapie aplikacji.

Komisja Selekcyjna rekomenduje, aby zespół artystyczny zapewnił przestrzeganie doskonałości artystycznej, jako głównego celu programu rozwoju na wszystkich etapach procesu rozwijania zaproponowanego programu.

Komisja Selekcyjna podkreśla, że europejski wymiar projektu wymaga udoskonalenia poprzez tematy przedstawione w wybranych projektach w programie obchodów, a także intensywną współpracę z europejskimi artystami i operatorami kulturalnymi. Komisja Monitorująco – Doradcza dokładnie sprawdzi, czy rzeczywiście przygotowany program bardziej odpowiada tym kryteriom.

Komisja Selekcyjna rekomenduje Wrocławowi weryfikację struktury organizacyjnej i zarządczej jednostki, która przygotowuje i wdroży program ESK w celu uczynienia jej bardziej wydajnej. W szczególności, Komisja zaleca przydzielenie dokładnego zakresu obowiązków każdemu członkowi zespołu.

Komisja Selekcyjna przypomina o znaczeniu stałego i stabilnego wsparcia władz politycznych na wszystkich etapach przygotowania projektu, przy zachowaniu pełnej niezależności zespołu artystycznego w zakresie wyborów dotyczących aspektów kulturalnych.

Komisja Selekcyjna rekomenduje Wrocławowi szybkie rozszerzenie i intensyfikację powiązań z miastem Donostia - San Sebastián oraz przedstawienie wspólnych propozycji projektów na pierwszym posiedzeniu Komisji Monitorująco – Doradczej.

Komisja Selekcyjna z zadowoleniem przyjęłaby wiadomość o wysiłkach Wrocławia na rzecz współpracy z pozostałymi czterema miastami-finalistami w ramach wspólnych projektów w przyszłości.

Komisja Selekcyjna podkreśla znaczenie umieszczenia oficjalnego logo tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w materiałach informacyjnych dotyczących obchodów.

Komisja Selekcyjna podkreśla ponadto, że przyznanie nagrody imienia Meliny Mercouri przez Komisję Europejską nie odbywa się automatycznie razem w przyznaniem tytułu. Miasto będzie musiało zasłużyć na nagrodę poprzez wywiązanie się ze swoich zobowiązań na etapie aplikacji, z uwzględnieniem komentarzy i rekomendacji Komisji Selekcyjnej i Komisji Monitorująco – Doradczej.

Kolejne kroki ku nominacji:

- Niniejszy raport, przedstawiony Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP i Komisji Europejskiej, ma zostać opublikowany na stronach internetowych tych instytucji;

- Rząd RP formalnie nominuje jedno miasto do tytułu „Europejskiej Stolicy Kultury” na rok 2016 w Polsce na podstawie niniejszego raportu i powiadomi Parlament Europejski, Radę, Komisję i Komitet Regionów najpóźniej do końca 2011 r. Parlament Europejski może przekazać swoją opinię Komisji Europejskiej w ciągu trzech miesięcy od otrzymania nominacji;
- Rada Ministrów UE, na podstawie rekomendacji wydanej przez Komisję Europejską sporządzonej w świetle opinii Parlamentu Europejskiego i uzasadnienia opartego na Raporcie Komisji Selekcyjnej, formalnie wyznaczy Europejską Stolicę Kultury na rok 2016 w Polsce, najprawdopodobniej na posiedzeniu w maju 2012 r.

Etap monitorowania

Zgodnie z Decyzją, Europejska Stolica Kultury, po wyznaczeniu jej przez Radę Ministrów UE, przejdzie przez etap monitorowania do czasu rozpoczęcia obchodów.

Komisja monitorująca składać się będzie z siedmiu członków wyznaczonych przez instytucje europejskie. Pierwsze spotkanie komisji monitorującej odbędzie się pod koniec 2013, a ostatnie wiosną 2015 r.

Na podstawie raportu wydanego przez Komisję Monitorująco-Doradczą po drugim jej posiedzeniu, Komisja przyzna wyznaczonym miastom nagrodę imienia Meliny Mercouri, pod warunkiem, że spełnią one kryteria działania i wdrożą rekomendacje wydane zarówno przez komisję selekcyjną, jak i komisję monitorująco – doradczą. Będzie to nagroda pieniężna, która powinna zostać przyznana, jeżeli wszystkie konieczne warunki zostaną spełnione, trzy miesiące przed rozpoczęciem danego roku, tzn. do września 2015 r. dla tytułu za rok 2016.

Warszawa, 21 czerwca 2011 r.

Komisja Selekcyjna:

Manfred Gaulhofer, Przewodniczący
Monika Smoleń, Wiceprzewodnicząca
Constantin Chiriac
Danuta Glondys
Erna Hennicot-Schoepges
Sir Jeremy Isaacs
Joanna Kiliszek
Tadeusz Kowalski
Michał Merczyński

Europejska Stolica Kultury

Jacek Purchla
Elisabeth Vitouch
Andreas Wiesand
Tadeusz Zielniewicz

